

Sygn. akt IV CSK 345/19

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku E. S.
przy uczestnictwie P. Spółki Akcyjnej z siedzibą w L.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 stycznia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 21 lutego 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża wnioskodawczyni kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Dokonywana w toku postępowania kasacyjnego ocena skarg kasacyjnych w ramach tzw. przedsądu ma na celu wybór takich spraw, które powinny zostać rozpoznane ze względu na interes publiczny. Rozwiązanie to łączy się ściśle z charakterem skargi kasacyjnej jako szczególnego środka zaskarżenia; nie jest ona kolejnym środkiem odwoławczym w toku instancji, lecz środkiem prawnym nadzwyczajnym, uruchamianym przede wszystkim w interesie ogólnym i ukierunkowanym – przynajmniej ze swego założenia – do rozpatrzenia wyłącznie kwestii prawnych (materialnych i procesowych) związanych z wydanym przez sąd drugiej instancji prawomocnym orzeczeniem. W związku z tak ukształtowanym

modelem skargi, Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wówczas, gdy zachodzą przesłanki wymienione w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.

Wnioskodawczyni w skardze kasacyjnej odwołała się do przesłanki z pkt 1 powołanego przepisu, wskazując, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, które ujęła w formie następujących pytań:

- czy dopuszczalne jest, dla byłych stanów faktycznych, stosowanie instytucji nie znanej w czasie ich trwania, tj. czy dopuszczalne jest zasiedzenie na nieruchomości służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przed datą 03 sierpnia 2008 r., w sytuacji, gdy instytucja służebności przesyłu stała się elementem powszechnego porządku prawnego dopiero po 3 sierpnia 2008 roku;

- czy dopuszczalne jest, w drodze wykładni, rozszerzanie katalogu praw rzeczowych zawartych w Kodeksie cywilnym do stanów faktycznych sprzed 3 sierpnia 2008 r., tj. przed wprowadzeniem do porządku prawnego instytucji służebności przesyłu;

- czy dopuszczalne jest, na podstawie wykreowanej w drodze prawotwórczej analogii instytucji, przyjęcie biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przeciwko nieświadomemu tego faktu właścicielowi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W obszernym uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do skarżąca przedstawia swoje stanowisko kwestionujące tę linię orzecniczą Sądu Najwyższego, z której wynika, iż dopuszczalne jest stwierdzenie nabycia przed 3 sierpnia 2008 r. przez zasiedzenie przez przedsiębiorcę przesyłowego służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu uzasadnienie. Ten pogląd należy uznać za ugruntowany w orzecnictwie Sądu Najwyższego, przy oczywistej pełnej świadomości, że nie zawsze jest aprobowany przez sądy powszechne. Brak pełnej aprobaty nie usprawiedliwia odstąpienia od

wypracowanych poglądów zmierzających do pogodzenia zaszłości historycznych z obowiązującym porządkiem prawnym.

Sąd Najwyższy konsekwentnie stoi na stanowisku, że w okresie przed wprowadzeniem do kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 r. instytucji służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013 nr 12, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygn. akt III CZP 9/14, OSNC nr 3/2015, poz. 30, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2014 r., sygn. akt IV CSK 724/13 i z dnia 15 czerwca 2016 r., sygn. akt II CSK 639/15; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 maja 2014 r., sygn. akt II CSK 471/13, z dnia 4 lipca 2014 r., sygn. akt II CSK 551/13, OSNC nr 6/2015, poz. 72, z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt IV CSK 203/14, z dnia 22 kwietnia 2016 r., sygn. akt II CSK 512/15, z dnia 5 maja 2016 r., sygn. akt II CSK 329/15, z dnia 25 maja 2016 r., sygn. akt V CSK 547/15, z dnia 17 czerwca 2016 r., sygn. akt IV CSK 531/15, z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt II CSK 822/15 i z dnia 7 października 2016 r., sygn. akt I CSK 633/15).

Za ugruntowany i utrwalony należy uznać również pogląd, wyrażony z kolei w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., sygn. akt III CZP 18/13, że okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (OSNC nr 12/2013, poz. 139). W uchwale tej Sąd Najwyższy, potwierdzając, że służebność przesyłu i służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu stanowią - mimo analogicznej treści i pełnienia tych samych funkcji - odrębne konstrukcje prawne, stwierdził jednocześnie, że możliwość pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3 sierpnia 2008 r. nie stoi w sprzeczności z celami regulacji służebności przesyłu ani z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Konstrukcja służebności przesyłu,

a przede wszystkim cel jej wprowadzenia, to potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecnictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. Zarówno więc z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu, jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. Stanowisko przedstawione w powołanej uchwale zostało potwierdzone w licznych judykatach (por. wyroki: z dnia 10 lipca 2013 r., sygn. akt V CSK 320/12, z dnia 25 listopada 2015 r., sygn. akt II CSK 639/14 oraz postanowienia: z dnia 12 września 2013 r., sygn. akt IV CSK 88/13, z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt V CSK 87/13, z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt V CSK 1061/14, z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt IV CSK 203/14, z dnia 12 lutego 2015 r., sygn. akt IV CSK 293/14, z dnia 15 kwietnia 2016 r., sygn. akt I CSK 226/15, z dnia 22 kwietnia 2016 r., sygn. akt II CSK 512/15, z dnia 15 czerwca 2015 r., sygn. akt II CSK 639/15 i z dnia 7 października 2016 r., sygn. akt I CSK 633/15).

Przedstawiony pogląd jest wynikiem funkcjonalnej wykładni art. 285 § 1 k.c. i nie prowadzi do wykreowania nowego ograniczonego prawa rzeczowego, chodzi o prawo rzeczowe już istniejące – o służebność gruntową. Pogląd, zgodnie z którym orzecznictwo Sądu Najwyższego doprowadziło do wykreowania przed 3 sierpnia 2008 r. nowego ograniczonego prawa rzeczowego, w postaci „służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu”, byłby uzasadniony jedynie wówczas, gdyby uznać, że obecne przepisy k.c., regulujące służebność przesyłu (czyli art. 305¹-305⁴ k.c.), mają zastosowanie również do stanów faktycznych istniejących przed 3 sierpnia 2008 r. Tak jednak nie jest, co zresztą wynika jasno z uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2018 r., sygn. P 7/17 (OTK-ZU A /2018 poz. 59). Zwraca też uwagę, że Trybunał Konstytucyjny nie decydując się na zakwestionowanie wynikającej z orzecnictwa Sądu Najwyższego wykładni art. 285 w związku

z art. 292 k.c., w postanowieniu z dnia 17 października 2018 r. sygn. S 5/18 (OTK-ZU A/2018, poz. 60), zasygnalizował Sejmowi i Senatowi „istnienie uchybień w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, polegających na nieunormowaniu w ustawie stanów faktycznych korzystania z urządzeń przesyłowych usytuowanych na cudzym gruncie przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawa służebności przesyłu”. Jak dotychczas władza ustawodawcza nie podjęła żadnych skutecznych działań prawnych zmierzających do rozstrzygnięcia ustawą istniejących wątpliwości, również tych, sygnalizowanych w pytaniach skarżącej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.); o kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.